

JURISPRUDENȚĂ

Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza Kudeshkina c. Rusiei în data de 26 februarie 2009

Starea de fapt

Reclamanta s-a născut în anul 1951 și locuiește în Moscova, iar în perioada în care s-au petrecut faptele era judecător, cu o vechime în funcție de 18 ani. Începând din luna noiembrie 2006, reclamanta a ocupat funcția de judecător la Tribunalul din Moscova.

În anul 2003, Curtea, compusă din reclamanta și doi asesori, a început să judece un dosar penal privind infracțiuni de abuz în serviciu în care era cercetat un ofițer de poliție, dl. Zaytsev. Acesta era acuzat că ar fi efectuat percheziții nelegale în timp ce investiga un caz de fraudă fiscală și vamală, în care erau implicate mai multe companii, fiind suspectată implicarea și a unor înalți oficiali ai statului. În timpul judecății, procurorul a formulat o cerere de recuzare a reclamantei, motivat de faptul că ea ar fi fost părtinitoare și nu ar fi administrat probele în mod corespunzător, cerere respinsă de către asesorii judiciari. În aceeași zi, procurorul i-a acuzat și pe aceștia de atitudine părtinitoare, cererea sa de recuzare fiind respinsă de către reclamantă. Reclamanta susține totodată că a fost chemată în biroul Președintelui instanței, fiind întrebată de diverse aspecte legate de desfășurarea procesului și de hotărârile luate de instanță.

Părțile nu sunt de acord cu privire la desfășurarea ulterioară a evenimentelor, însă în mod cert reclamanta a fost înlăturată din componența completului de judecată, Președintele Tribunalului din Moscova desemnând un alt judecător în complet.

În octombrie 2003 reclamanta și-a depus candidatura pentru a deveni membru al Dumei de stat (Parlamentului), programul său electoral

incluzând un proiect de reforma a sistemului judiciar. În perioada campaniei și a alegerilor, reclamanta a fost suspendată din funcția de judecător, la cererea sa.

În data de 1 decembrie 2003, reclamanta a dat un interviu unui post de radio, în care a făcut o serie de afirmații legate de neîncrederea sa în existența unor instanțe realmente independente în Moscova. Totodată, reclamanta a răspuns unor întrebări ale jurnalistului referitoare la procesul de fraudă privindu-l pe dl. Zaytsev, pe care îl condusese o perioadă de timp ca judecător.

Reclamanta, la întrebarea reporterului, a precizat că a fost înlăturată din completul care soluționa dosarul respectiv, de către Președintele Tribunalului, fără nicio explicație. De asemenea, reclamanta a dat detalii privind modalitatea de desfășurare a procesului, și incidentele petrecute în sala de judecată anterior retragerii sale de la soluționarea cauzei, și și-a exprimat presupunerea că în speță, interesele Parchetului și cele ale Președintelui Tribunalului erau comune, intervenția acestuia din urmă fiind nelegală. Reclamanta a mai afirmat că, din câte cunoaște, acesta nu este singurul caz în care instanțele de judecată sunt folosite ca instrumente pentru realizarea unor interese comerciale, politice sau personale, situație extrem de periculoasă pentru un stat de drept.

Câteva zile mai târziu, reclamanta a dat interviuri unor publicații moscovite, în care a afirmat că, deși cunoaște sistemul judiciar din interior foarte bine, în cei douăzeci de ani de practică nu și-a putut imagina că s-ar putea ajunge la o situație conflictuală precum cea dintre

Yegorova (Președintele Tribunalului din Moscova) și ea. Reclamanta a blamat presiunea fără precedent pusă asupra cursului justiției prin intervenția președintelui unei instanțe, arătând că, deși puterea judecătorească este considerată independentă, de fapt, nu de puține ori, judecătorii se află în situația unor funcționari publici, subordonați președintelui instanței. Practic, a susținut reclamanta în interviul acordat jurnalistului, mecanismul de „intervenție” nu este contactul direct cu judecătorul, ci adresarea către președintele instanței, care ulterior încearcă să convingă, la început cu finețe, prin intermediul unor sfaturi „profesionale”, apoi prin exercitarea unor diverse presiuni, mai mult sau mai puțin puternice, pentru ca judecătorul să dea o anumită soluție. Reclamanta a subliniat că anumite aspecte din viața de zi cu zi a unui judecător depind de bunul plac al președintelui instanței, precum decontarea chiriei, acordarea unor bonusuri, repartizarea cauzelor, iar acesta din urmă, în măsura în care dorește, poate foarte ușor să găsească neregularități în activitatea judecătorului, spre exemplu banala întârziere în redactarea actelor de procedură (întârziere inevitabilă în contextul volumului mare de muncă).

Reclamanta nu a fost aleasă ca membru al dumei de stat, reluându-și funcția începând cu data de 08 decembrie 2003.

Reclamanta a formulat o plângere împotriva Președintelui Tribunalului din Moscova, adresată Înalțului Consiliu Judiciar, în care a solicitat sancționarea disciplinară a acesteia, motivat de faptul că a exercitat asupra sa presiuni în cursul soluționării dosarului privind pe inculpatul P.Zaytsev, cerându-i să dea explicații cu privire la dosar, deși acesta era în curs de judecată. Reclamanta a mai arătat în plângerea sa că, urmare a acestor presiuni și a refuzului său constant de a se supune acestora, a fost înlăturată de la soluționarea cauzei, dosarul fiind repartizat altui judecător. De asemenea, a susținut că președintele instanței i-a cerut să nu consemneze în încheierile de ședință faptul că asesorii judiciari s-au retras de la soluționarea cauzei datorită presiunilor exercitate de procuror, nici faptul că procurorul de ședință a avut o conduită necorespunzătoare. Asesorii judiciari care se abținuseră de la soluționarea cauzei au înaintat Înalțului Consiliu Judiciar scrisori similare cu cele ale reclamantei, iar doamna T., grefier, a făcut afirmații similare într-o scrisoare adresată

Președintelui Înaltei Curți de Casație a Federației Ruse.

Înalțul Consiliu a desemnat-o pe doamna judecător S., de la Tribunalul Comercial din Moscova, să efectueze cercetări privind susținerile reclamantei și să întocmească un raport în acest sens. În cuprinsul raportului s-a reținut că nu există probe suficiente pentru a dovedi că doamna Yegorova, Președintele Tribunalului din Moscova, ar fi exercitat presiuni asupra reclamantei în cursul soluționării litigiului. Președintele Înaltei Curți de Casație a hotărât, fără a detalia argumentația, că nu există suficiente dovezi pentru sancționarea disciplinară.

Între timp, anterior reluării de către reclamantă a funcției de judecător (după suspendarea la cerere), Președintele Consiliului Judiciar al Moscovei a înaintat o plângere în care a solicitat excluderea din magistratură a reclamantei, motivat de faptul că, în timpul campaniei electorale la care aceasta a participat, a avut o atitudine neconformă statutului său de judecător. El a susținut că în interviurile date de către reclamantă în timpul campaniei electorale aceasta a insultat cu bună știință sistemul judecătoresc și judecătorii individual, dând declarații false de natură a submina autoritatea puterii judecătorești. După mai multe amânări, Comitetul de analiză a competenței profesionale din Moscova a hotărât că reclamanta a săvârșit o abatere disciplinară, fiindu-i aplicată sancțiunea excluderii din magistratură. S-a reținut că în mod deliberat reclamanta a diseminat informații false societății civile, denaturând adevărul, privind arbitriul ce se presupune că ar exista în sistemul judecătoresc, privind presupusa presiune ce s-ar putea exercita de către președinții instanțelor asupra judecătorilor, susținând că nimeni nu poate avea certitudinea că drepturile sale vor fi analizate în mod imparțial, liber de orice influențe. S-a mai reținut că exprimarea unor astfel de opinii de către un judecător în funcție este de natură să submineze prestigiul autorității judecătorești și să promoveze idei incorecte privind corupția, dependența și părtinirea autorităților judiciare, ceea ce conduce la pierderea încrederii publice în imparțialitatea judecătorilor și echitatea procedurilor.

Reclamanta a contestat această decizie la Tribunalul din Moscova, și a solicitat în cursul procesului strămutarea cauzei la o altă instanță, motivat de lipsa de imparțialitate a instanței

sesizate. Reclamanta a susținut totodată că Tribunalul din Moscova, în orice alcătuire a completului, nu este independent și imparțial, deoarece declarațiile care i-au fost imputate reclamantei și datorită cărora a fost sancționată disciplinar vizau tocmai funcționarea acestei instanțe în particular și conduita președintelui său. Instanța a respins cererea reclamantei de strămutare, motivat de faptul că numai instanța superioară putea pronunța o decizie de strămutare, și nu instanța investită cu soluționarea cauzei, respingând totodată și cererea reclamantei de suspendare a judecării până la soluționarea de către Curtea Supremă a cererii sale de strămutare. A doua zi, instanța a decis să mențină hotărârea Comitetului de analiză, reținând că acuzațiile aduse în mass-media de către reclamantă erau false, lipsite de substanță, și afectau prestigiul puterii judecătorești și autoritatea tuturor instanțelor. Instanța a concluzionat în sensul că reclamanta a abuzat de dreptul său la libertatea de exprimare, datorită ambițiilor sale politice, că a negat în mod public principiul supremației dreptului, iar o astfel de atitudine este incompatibilă cu statutul său de judecător.

Reclamanta a contestat această decizie în fața Curții Supreme de Justiție.

Aceasta a respins cererea sa de strămutare, motivat de faptul că ar contraveni regulilor de competență, apoi a menținut decizia primei instanțe. În ceea ce privește pretinsa lipsă de imparțialitate a Tribunalului din Moscova, instanța supremă a reținut că atât timp cât reclamanta nu a formulat aceste apărări în timpul desfășurării procedurii la prima instanță, nu avea dreptul de a le formula direct în apel.

Cu privire la pretinsa încălcare a art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Reclamanta a susținut că excluderea sa din magistratură ca urmare a declarațiilor date în presă încalcă dreptul său la liberă exprimare, consacrat de art. 10 din Convenție.

Curtea a arătat că aplicarea unei sancțiuni disciplinare în situația din speță constituie o ingerință în dreptul reclamantei la libertatea de exprimare, articolul 10 din Convenție fiind pe deplin aplicabil, fapt necontestat de părți. În continuare, Curtea a analizat îndeplinirea condițiilor prevăzute de alineatul al doilea al art. 10, reținând că ingerința în cauză era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim.

În ceea ce privește necesitatea ingerinței într-o societate democratică, Curtea a luat în considerare toate circumstanțele cauzei, din perspectiva principiilor consacrate în jurisprudența sa:

- Libertatea de expresie constituie unul dintre elementele de bază ale unei societăți democratice, una dintre principalele condiții ale progresului și ale realizării fiecărui individ. Ea nu vizează numai ideile sau informațiile primite în mod favorabil, sau considerate ca fiind inofensive, sau indiferente, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau neliniștesc. Acestea sunt cerințele pluralismului și ale toleranței, fără de care nu este de imaginat existența unei societăți democratice. După cum prevede art. 10, acest drept este susceptibil de limitări, însă acestea trebuie să fie prevăzute strict de lege, iar nevoia de a restrânge libertatea de exprimare trebuie să fie stabilită în mod convingător.

- În sensul art. 10 alin. 2 din Convenție, adjectivul „necesar” implică existența unei nevoi sociale imperioase, în stabilirea căreia statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere, însă acestei marje de apreciere îi corespunde un control european privind atât legea, cât și deciziile de aplicare a acesteia, chiar dacă provin de la o instanță independentă.

- În exercitarea atribuției sale de control, Curtea nu are în niciun caz sarcina de a se substitui autorităților interne competente, ci de a verifica, din perspectiva dispozițiilor art. 10, deciziile luate de acestea în virtutea marjei de apreciere de care dispun. Aceasta nu înseamnă că trebuie să se limiteze la a verifica dacă statul prin autoritățile sale a utilizat puterea sa de apreciere în spiritul bunei credințe, cu grijă și în mod rezonabil; din contra, Curtea este îndreptățită să aprecieze ingerința în lumina tuturor circumstanțelor cauzei, pentru a determina dacă aceasta a fost proporțională cu scopul legitim urmărit, și pentru a analiza dacă autoritățile interne au adus motive pertinente și suficiente în justificarea ingerinței. În acest context, Curtea trebuie să se convingă că autoritățile naționale, întemeindu-se pe o apreciere rezonabilă a faptelor pertinente, au făcut aplicarea unor standarde conforme exigențelor impuse de principiile consacrate de art. 10.

În plus, Curtea a arătat că echitatea procedurii, garanțiile procedurale, natura și gravitatea sancțiunilor aplicate, sunt factori ce vor fi luați în considerare la aprecierea

proportionalității unei ingerințe în dreptul la liberă exprimare consacrat de art. 10 din Convenție.

Curtea a subliniat că funcționarii publici, ca orice alt angajat, beneficiază de libertatea de exprimare, însă în acest context trebuie să se țină cont inclusiv de faptul că angajații datorează angajatorului, în general, loialitate, rezervă și discreție, ceea ce presupune ca dezvăluirea de către funcționarii publici a unor informații de care au luat cunoștință în exercitarea atribuțiilor de serviciu, chiar în ceea ce privește informații de interes general, să fie analizată din perspectiva loialității și rezervei pe care o datorează. Problemele legate de funcționarea justiției constituie un subiect de interes general, iar dezbaterile pe marginea acestor probleme sunt protejate de art. 10.

Cu toate acestea, având în vedere rolul special pe care îl are puterea judecătorească în societate, Curtea subliniază că puterea judecătorească trebuie să se bucure de încrederea publicului pentru a-și îndeplini în mod corespunzător atribuțiile. În consecință, este posibil să fie necesară protejarea încrederii publicului în fața atacurilor distructive și vădit nefondate, cu atât mai mult cu cât judecătorii au obligația de a fi rezervați, fapt ce îi împiedică să răspundă în aceeași manieră în care sunt criticați.

În ceea ce privește protecția puterii judecătorești, miza cea mai importantă o constituie încrederea pe care instanțele trebuie să o inspire persoanei acuzate, în procesele penale, precum și publicului larg. Pentru aceste considerente Curtea a considerat în jurisprudența sa anterioară că este imperativ ca funcționarii ce activează în justiție să dea dovadă de rezervă în exercitarea dreptului lor la liberă exprimare în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești ar putea fi puse în discuție.

În contextul dezbaterilor electorale, pe de altă parte, Curtea a acordat o importanță deosebită dreptului candidaților la libera exprimare. Dreptul de a fi ales, de a participa la alegeri în calitate de candidat, exprimă un principiu fundamental pentru efectivitatea democrației politice, fiind de o importanță crucială în sistemul Convenției, pentru a asigura supremația dreptului.

Aplicând principiile enumerate mai sus speței de față, Curtea a observat că niciuna dintre declarațiile petentei nu poate fi subsumată noțiunii de „divulgare” a unor informații protejate de secretul de serviciu. Pentru a argumenta

criticile aduse președintelui unei instanțe, reclamanta a făcut referire la experiența sa practică în calitate de judecător, susținând că în procesul penal privindu-l pe Zaytsev judecătorii s-au confruntat cu presiuni din partea unor oficiali ai statului, în special din partea președintelui Tribunalului din Moscova, fapt ce nu poate fi considerat ca divulgare a unor secrete de serviciu. Relatările reclamantei privind experiența sa ca judecător trebuie să fie analizate ca relatarea unei stări de fapt, într-o indisolubilă legătură cu opiniile exprimate de aceasta.

În continuare, Curtea a analizat existența unei baze factuale a declarațiilor făcute de către reclamantă, pentru a putea aprecia caracterul adecvat al judecăților de valoare făcute de aceasta în interviurile date.

Chiar dacă existența unor eventuale întâlniri private între reclamantă și președintele instanței, în care aceasta din urmă ar fi chemat-o pe reclamantă pentru a o interoga cu privire la procesul în curs de desfășurare este un subiect disputat de către părți în concluziile lor, acceptând dificultatea probării unor astfel de chestiuni, Curtea a observat totuși că în sprijinul declarațiilor reclamantei vin afirmațiile făcute de către asesorii judiciari și de secretarul instanței. Reținând omisiunea Comitetului de analiză a competenței profesionale din Moscova de a analiza în detaliu susținerile judecătorului desemnat să efectueze raportul supus dezbaterii comitetului, Curtea a concluzionat că acest comitet nu a asigurat o bază factuală fundamentată deciziei sale de excludere. Afirmațiile reclamantei că ar fi fost exercitate presiuni asupra sa în timpul desfășurării procesului nu au fost în mod pertinent înlăturate de către Comitet sau instanțele care au analizat ulterior problema. În consecință, Curtea a reținut că reclamanta a prezentat o bază factuală suficientă pentru a argumenta criticile aduse funcționării instanței.

Totodată, Curtea a constatat că alegațiile formulate de reclamantă vizau o problemă extrem de sensibilă, respectiv cea a conduitei unor oficiali ai statului în legătură cu desfășurarea unui proces de corupție la nivel înalt, proces condus de către reclamantă în calitate de judecător. În interviurile sale, reclamanta a relevat o stare de lucruri îngrijorătoare, afirmând că exercitarea de presiuni asupra judecătorilor investiți cu soluționarea unor cauze este o chestiune frecvent întâlnită, și că această problemă trebuie tratată cu seriozitate dacă

sistemul judiciar dorește să-și mențină independența și să se bucure de încrederea publicului. Fără îndoială, reclamanta a pus în discuție o chestiune de interes public, care ar trebui să fie deschisă dezbaterilor publice într-o societate democratică. Decizia de a da publicității aceste informații s-a bazat pe experiența personală a reclamantei și a fost luată numai după ce a fost înlăturată de la soluționarea cauzei.

Discursul politic se bucură de o protecție specială în baza art. 10. Curtea a făcut referire la jurisprudența sa, în sensul că, chiar dacă un subiect în dezbateri publice are implicații politice, acest fapt nu este de natură a împiedica un judecător să facă vreun comentariu cu privire la acest subiect. Curtea a reținut că reclamanta a făcut aceste comentarii în discursurile din campania electorală, și că, deși unele afirmații ale reclamantei au avut un grad de generalizare și exagerare, declarațiile acesteia nu au fost lipsite de o bază factuală. În consecință, nu pot fi privite ca un atac gratuit la adresa unor persoane, ci ca niște comentarii deschise în legătură cu o problemă de o mare importanță pentru public.

În ceea ce privește desfășurarea procedurilor în fața instanțelor în care a fost atacată decizia de excludere din magistratură a reclamantei, Curtea a reținut că temerile acesteia privind lipsa de imparțialitate a Tribunalului din Moscova au fost justificate. Totodată, Curtea a constatat că instanțele naționale nu au răspuns acuzațiilor reclamantei de lipsă de imparțialitate, respingând cererea acesteia de strămutare a cauzei la o altă instanță, fapt ce constituie o gravă omisiune procedurală. În consecință, Curtea a reținut că reclamanta nu s-a bucurat de suficiente garanții la aplicarea sancțiunii de excludere din magistratură.

În ceea ce privește gravitatea sancțiunii aplicate, Curtea a observat că excluderea din magistratură constituie, fără îndoială, o sancțiune extrem de gravă, fiind cu siguranță deosebit de tulburătoare pentru o persoană care activase timp de 18 ani ca judecător. Aceasta era, potrivit dreptului intern, cea mai gravă sancțiune disciplinară și, în lumina celor reținute mai sus, Curtea a constatat că aplicarea acestei sancțiuni nu corespunde gravității faptei săvârșite de către reclamantă.

Curtea a reamintit efectul descurajant pe care îl poate avea teama de sancțiune asupra

exercițiului libertății de exprimare. Acest efect este în detrimentul societății în ansamblul său, fiind totodată un factor în legătură cu analiza proporționalității și justificării sancțiunii aplicate reclamantei, care avea tot dreptul să supună dezbaterii publice deficiențele constatate. Curtea a constatat că sancțiunea aplicată reclamantei a fost extrem de severă și era aptă de a produce un efect descurajant asupra judecătorilor care ar fi dorit să participe la dezbateri publice privind eficacitatea instituțiilor judiciare.

În concluzie, Curtea a reținut că autoritățile naționale nu au asigurat un just echilibru între nevoia de a proteja autoritatea puterii judecătorești și a drepturilor altor persoane, pe de o parte, și nevoia de a proteja dreptul reclamantei la libera exprimare, pe de altă parte, încălcând astfel dispozițiile art. 10 din Convenție.

Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Apreciind în echitate, Curtea a acordat reclamantei suma de 10.000 euro cu titlu de daune morale, precum și orice sumă ce ar putea fi datorată de către aceasta cu titlu de impozit sau alte taxe raportate la suma sus-menționată.

Opinia separată formulată de judecătorii Kovler și Steiner:

În dezacord cu majoritatea care a pronunțat soluția de mai sus, cei doi judecători au subliniat că ceea ce s-a reproșat reclamantei la aplicarea sancțiunii disciplinare a fost faptul că ar fi dezvăluit informații legate de un proces de corupție la nivel înalt aflat în curs de desfășurare. Or, chiar admitând afirmația majorității în sensul că declarațiile reclamantei nu se circumscriu noțiunii de „divulgare” a unor informații clasificate, au arătat cei doi judecători, este dificil să se constate că aceste afirmații reprezentau judecăți de valoare. În opinia separată s-a afirmat că reclamanta a abuzat de imunitatea oferită de candidatura sa, în perioada procesului electoral, dezvăluind informații privind desfășurarea unui proces penal înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive. Judecătorii care au formulat opinia separată au combătut argumentul majorității în sensul că un astfel de comportament neobișnuit al unui judecător în funcție era justificat de participarea sa la campania electorală, arătând că astfel s-ar putea considera că, ori de câte ori o persoană are de plătit o poliță cuiva, este mai bine să o facă în timpul unei campanii electorale,

deoarece, urmând motivarea Curții, o astfel de acțiune nu va putea fi privită ca un atac personal vădit nefondat, ci numai ca un comentariu deschis asupra unui subiect de o mare importanță pentru public, chiar dacă s-ar dezvălui astfel informații protejate de secretul de serviciu.

O astfel de concluzie permisivă vine în contradicție, în opinia celor doi judecători, cu o altă concluzie a Curții: obligația funcționarilor publici ce activează în domeniul justiției de a manifesta rezervă în exercitarea libertății lor de exprimare ori de câte ori s-ar putea pune în discuție autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Totodată, judecătorii care au formulat opinia separată au subliniat că reclamanta a ales să dea publicității informațiile abia la câteva luni după ce se presupune că a fost îndepărtată de la soluționarea cauzei, în cursul campaniei electorale. De asemenea, s-a arătat că reclamanta, prin declarațiile sale și prin conduita sa, ireconciliabilă cu statutul de judecător, cu o vechime de 18 ani în sistem, s-a autoexclus din rândurile judecătorilor, chiar anterior aplicării sancțiunii disciplinare.

În consecință, se consideră că a existat o relație de proporționalitate rezonabilă între sancțiunea disciplinară aplicată și scopul legitim urmărit, de apărare a autorității și imparțialității puterii judecătorești. Cei doi judecători și-au exprimat totodată temerea că efectul „descurajant” al hotărârii Curții ar putea crea impresia că nevoia de a proteja autoritatea puterii judecătorești este mult mai puțin importantă decât nevoia de a proteja libertatea de exprimare a unui funcționar, chiar dacă bunele intenții ale acestuia nu au fost dovedite.

Opinia separată formulată de judecătorul Nicolaou:

În dezacord cu opinia majorității, judecătorul Nicolaou consideră că ar fi trebuit analizat mai atent cazul, în special din perspectiva celor ce rezultă din conținutul raportului efectuat de către judecătorul de la secția comercială a Tribunalului din Moscova cu privire la conduita reclamantei, raport avut în vedere de către Comitetul de analiză la aplicarea sancțiunii disciplinare.

Judecătorul subliniază că în conținutul raportului s-a reținut că motivele pentru care Președintele Tribunalului a îndepărtat-o pe reclamantă de la soluționarea cauzei erau „incapacitatea sa de a conduce ședința de

judecată, încălcarea de către aceasta a principiilor egalității de arme și contradictorialității, antepunerea, solicitarea de către aceasta a sfatului președintelui instanței, existența unor rapoarte confidentiale ale unor agenții cu privire la reclamantă, în legătură cu dosarul cu care fusese investită”. Judecătorul consideră frapantă referința la existența unor rapoarte confidentiale ale unor agenții trimise către președintele Tribunalului din Moscova, ca temei al înlăturării judecătorului de la soluționarea cauzei, precum și faptul că această mențiune nu a atras niciun fel de reacție din partea judecătorului care a întocmit raportul deferit Comitetului de Analiză, neexistând nicio motivare cu privire la acest aspect.

Totodată, a considerat că cel mai important aspect îl constituie faptul că reclamanta nu s-a limitat la a face afirmații în legătură cu o speță determinată, respectiv dosarul Zaytsev, ci a făcut generalizări, privind existența unei probleme extinse la nivelul întregului sistem. Bazându-se pe experiența sa de 18 ani ca judecător la Tribunalul din Moscova, ea a afirmat categoric că are dubii referitoare la independența instanțelor din Moscova, lăsând impresia că ea are cunoștință de existența acestor probleme privind presiuni și manipulări ale judecătorilor și la alte instanțe determinate, fără a specifica vreuna dintre acestea. Judecătorul care a formulat această opinie separată a reproșat reclamantei că nu a făcut niciun efort pentru a detalia baza factuală a afirmațiilor sale, înainte de a exprima judecăți de valoare cu privire la întinderea și amplitudinea problemelor semnalate. În acest fel, se arată că reclamanta ar fi condamnat toți judecătorii ce activau la instanțele din Moscova, fără a face nicio distincție, distrugând în acest fel un întreg sistem. Judecătorul a reținut că reclamanta ar fi trebuit să fie conștientă că ceea ce afirmă un judecător în public poate avea un impact considerabil, în special datorită faptului că oamenii consideră în mod natural că opiniile judecătorilor sunt echilibrate și întemeiate. Cum reclamanta era doar suspendată din funcție pe durata alegerilor, continuând să fie practic judecător și fiind obligată să respecte statutul judecătorilor, discursul său ar fi trebuit să fie temperat de discreție. Aplicarea sancțiunii disciplinare în aceste condiții nu apare ca fiind disproporționată, în aprecierea judecătorului care a formulat cea de-a doua opinie separată.